

Marko Švabič

KADILNIK

(Miniatura)

Poročilo:

Ko se je prvega oktobra okoli šeste zjutraj Lisin ljubček Fran Kadilnik podajal v mestno knjižnico, da bi tam nadaljeval neko delo, za katero je sam navzlic hladni in preudarni naravi svoje osebe večkrat poudaril, da bo isto njegovo življensko delo, je trčil naravnost v izondskega veleposlanika; brez oklevanja je potegnil Beretto 6,35 in jo izpraznil v možakarjev prsni koš. Ko je veleposlanik padel vznok, so napravile njegove od mraza temne ustnice rahel, nedoumljiv nasmešek, vendar se je Franu Kadilniku zazdelo, da gre za prevaro, da se Izondec samo dela ranjenega ali mrtvega, pa se je spričo sladkega občutka, ki mu ga daje prevara zdaj ne more vzdržati drobnega znaka veselja zunanjemu svetu, ki vlada v njem. Spet je bilo podoba, da ne kani izgubljati dragocenega jutranjega časa, ko je um spočit, ravno kot vse telo, saj se je sklonil k zvitemu telesu ležečem na orosenem asfaltu, da bi se temeljito prepričal o stanju v siv prašč zavite gmote, poleg te je čepel odgovarjajoče siv klobuk, ki se je bil zakobalil tjakaj že ob prvem Kadilnikovem strelu. Pobrál je skrženo roko s tal in jo podržal za zapestje, da je krčevito stisnjena pest mrtvo zvonila navzdol. Bilo je gotovo: Izondec je mrtev. Kadilnik je izpustil zapestje, da je roka mehko udarila ob asfalt, in se nekako utrujeno ali naveličano zravnil v križu; potlej, kakor da bi nekaj tehtal, se je še enkrat z dolgim pogledom zazrl v poslanikovo truplo — pogled je veljal prav truplu tudi še dolgo zatem, ko je Fran Kadilnik koračil zdol ulice: njegovo strogo oko je utegnulo ujeti ravno še črn avto z diplomatsko registracijo, kako se je sunkovito utavil ob truplu; s sedeža poleg šoferja je planil na ulico čokat možak, ki pravzaprav ni imel bogve kako napornega opravila s tem, ko je z eno samo kretinjo i odprl zadnja vrata i pobrál truplo ter ga porinil na zadnje sedeže i zaloputnil vrata, še v isti sapi pa je moral že sedeti poleg šoferja, saj je avtomobil takoj zatem izginil v bližnjo stransko ulico.

Opomba

V zasetnem dnevniku razkrinkovalca političnih afer (imena pokojnega agenta in likvidatorja — padel je ravno v zadevi »Fran Kadilnik« — tu ne moremo objavljeni vsled najbolj preprosto etičnega stališča, ki smo ga mogli do celotnega slučaja zavzeti — ABDU) zasledimo nekaj zapiskov in pa celo traktat o Franu Kadilniku; slovita je neizmerno visoka intelektualna raven agentov naše ustanove, zato ob osvetljevanju celotne afere ne moremo preko tako važnega materiala, kot so morda ravno popolnoma subjektivne opazke, in zlasti še, če so te mimo primarne funkcije informiranja in objektivnega poročanja, torej služenja dobremu, nekakšen spomenik heroizmu genialnega ABDU-jevca.

Zapiski:

I.

Zdaj sem ga končno našel, imam ga v rokah, prav otivam ga lahko — Frana Kadilnika. Ko preiskujoče opazujem to fotografijo, se mi zdi mož nekam top, zabít, stremeč za nečim bedastim, blaznim v smislu popolnoma nekoristnega, celo utvarnega. Fotografija je stara kakih sedem desetletij; kliše je čudovit, gre mu upravičeno priznanje: celo najtanjše gubice veselosti okrog ktičkov oči so ostro razvidne. Priznati pa moram, da sem po vsem tem brskanju po starih časopisih — »znatveno preiskovalnem« delu — presenečen. To je nekako tako, kot če se odpelješ proti morju, od nekod s celine, pa ti prične čez nekaj ur vožnje predsedati, tedaj pa se ti nenadoma zazdi, da boš za onim gričem ugledal širno sivo ploščad gladine. A za onim gričem zraste spet nov in za novim še en grič. Tako gre vse v nedogled, celo dolgočasiti pričinja to sicer neenakomerno zaporedje.

Fran Kadilnik naj bi bil nekakšen zlikan aristokrat z visokim poškrbljenim ovratnikom in s ščipalnikom na nosu, tog siv gopod, tečen in ukazovalen, suh in črno oblečen. Potem se ti pokaže navadnega kmeta, kar je vsekakor malce presenetljivo; na glavi mu navajeno čepi obnošen alpski klobuček s kopico posušenega cvetja in zataknjenega za široki trak tik nad posneto obližnjenimi krajniki, malo privihanimi.

II.

3. X. 1968 — četrtek — V knjižnici

Vse po starem. Knjižničar se mi očarljivo toplo smehlja, kot bi naju vezali prijetni spomini, ko mi podaja tenko knjižico o Franu Kadilniku. Nasmehnem se, ker ga nočem razočarati, vzamem knjižico: mož jo malce pridrží kot bi se hotel šaliti, njegove oči pa postajajo vse bolj globoke, o tožne in resnobe.

Zvezek je mehak in voljen; platnice so močno orumenele, malce razkave kot volnena tkanina.

Kakor navadno sedem na najbližje prosto mesto, danes je to ob oknu, vendar sem k svetlobi obrnjen z desnim licem, tako da mi dlan, ko zapisujem, ali berem, vedno meče temno senco.

Fran Kadilnik se je rodil 1825 v Stari vasi pod Vidmom pri Krškem.

To.

Berem: leta 1861 je stopil v zvezo s trgovcem Dominikom ter tako postal samostojni trgovec... In tako dalje.

Srečanje s Franom Kadilnikom

III.

Noče utihniti. Prigovarjam mu, prosim ga, rotim ga, preklinjam... a Fran Kadilnik se je nastanil trdno ob grobo klesan kamniti zid. Pomislím, da je Fran Kadilnik zdaj moj osebni sovražnik. Odpustim mu, šele ko pozabim nanj, ko bo popolnoma mrtev, ko ne bo nikjer več sledu o kakem spominu.

V Kranju si bil tri leta, mu zavpijem v obraz, dokler nisi prevzel trgovine od trvdke SOUVAN gospoda Sajovica!

Pomislím, da je ogabno. Franc Kadilnik je prisesek.

Markiz de Rollebon je končno popolnoma umrl, če, seveda, Sartre ne kuje takšnih žeblic le zato, da z njimi bolj krepko podkuje svoje modrosti. Postavljam na laž, da je Fran Kadilnik mrtev, da lahko umre. Preveč priskuten trdoživo čvrst je; naj ne bo prah prahu in pepel pepelu: lahko se greje v meni ko gleda v zapozneli zimski dan, ki je prišel danes tako nepričakovano, in sploh nisem pomislil, da me zunaj utegne zebsti, pa sem se kar poletno oblekel, tu levo, prav tik moje levice — ta mož utegne biti Samouk. Spominjam se ga, vsak dan čepi prav pri tej mizi, na onem stolu, ždi tam in pred njim se vzpenjajo gore starih dnevnih časopisov; danes, kaže, ima izjemen dan: prinesel si je tri knjižice malega formata; to so one predvojnne izdaje ljubzenskih romančkov namenjene stari damam. Majhen, plečat, pristrizen na kratko, kar daje njegovi glavi, gledano od daleč, videz po britosti, oni ščetinasti lasje pa, ki štrlijo na vse vetrove, so umazano sive barve, prav zanemarjeni. Ker je nizke rasti, se vselej nekako obesi na visoko mizo z obema laktema, s telesom pa se togo nagne nad svoje čtivo. Vratu sploh nima, tako je videti, in vselej potiska obraz nekam vnaprej, kot da bi mu bilo zelo žal in v škodo, ko nima nobene podaljške pod glavo. Glava je sicer majhna, z vseh strani potlačena, a kljub temu daje videz glomaznosti, kajti zagozdena je naravnost med ramena, tako da hitri pogled tudi ramena z oprsem vred prišteje h glavi. Zdaj se mi bo verjetno zasmilil. Kaže, da se mi pričinja smiliti. Kot nekoč, ko sem užalil neko pošastno žensče in sem se potem, ker sem se čutil krivega za vso njeno pošastnost, še dolgo ubadal z njo, celo dvoril sem ji; tako mi je zdaj le žal za vse one zapisane opazke na račun Samoukove neokusne pojave.

Petek:

Berem: — Vaša velika dolžnost je, da se potrudite, da boste kot veren kristjan svojim nevernim znancem luč, ki jim bo kazala pot k Bogu, od katerega gotovo niso daleč, če so tako vzorni, pa čeprav tajijo.

Fran Kadilnik.

Drugo srečanje s Franom Kadilnikom

Fran Kadilnik: Tako se nam je letos godilo, potujočim na Triglav. Ker ima vsaka stvar v življenju našem dve strani, solnčnato in senčnato, zakaj neki bi krasni Triglav ne imel senčnate strani. Pravim, lažeš. Pravi, pa le zopet na Triglavu. Pravim, verjetno rad piješ vino. Pravi, na ture sem jemal špeh, smodke sem kadil. Na prašanje: »Ali nimate pušek?« mi odgovori: »Ha, nimamo, naj živijo tudi golobje.«

Zdajci: Fran Kadilnik se mi upre. Upira se mi že ves čas, kar sploh vem, da je v resnici živel, to je, jedel, pil, kadil svoje smodke, a zdaj se mi je uprlo silovito vse o njem. Zdaj je čas, ko lahko vprašam: Kdo je Fran Kadilnik?

Fran Kadilnik je nekaj, kar obstaja: obstaja s svojo neznosno vsiljivo naravo: ostaja prav tu v meni, Fran Kadilnik je senca mojega telesa na kamnitem zidu pred mano, za meno, jaz sem Fran Kadilnik.

Ko se zgodaj zjutraj vračam v knjižnico (da se »vračam« pravim, ker tri četrtine dne prebijem ravno tam), pišem prvi oktober. Na pot mi stopi ON. To je Fran Kadilnik. Pomislím, da sem previden človek, ko nosim orožje: Beretta 6,35 je sicer še od zadnje vojne, a to, da izstrelí vseh šest nabo-

jev brezhibno, me ne preseneti, saj vidim, nikoli ne bom pozabil, kako se je prevrnil vznok, kako je njegov klobuk priplahutal na tla še pred zavaljenim truplom v sivem plašču.

IV.

O Franu Kadilniku

Traktat No 1

Blam br brda honder buj
suli pomta gonti rum
tenti gut bi zunti rum
rosti pesti miki tum
fiki liki piki du
du piki luži tuži mu.

Jabi jabi
nomsons vozdi gompá ta
onatar luka fasti
onatar mu le sizi
sizi bonti ronko te
šej puta bleksi lalalai.

Joti goni opkate
jabí moli fikate.

Son bama još
son bama gab
son bama tri.

Vekati nul
vekati trul
sekati im koza — kozi
justi jak fanči tralam

tralam tralam tralam pampam
se mori tika vo verhé
šanilo frenki robi sat
oje oja ojo oje.

Mar truli luk mar truli buk
mar musti šeksi tegar
son

o son
o son trimjoto son
zakipi tri zakipi još
av nosa
makar bosa.

Te grošna pest vo ja
vo ja av te
é vlača trača not
é pomalača e topláča
é tinki basi
tinki basi vo padar.

Klof muta stali bai
BAI RDA
BAI RDA
sum trumno muzno vé.

Sokipi blosi sam tarpešno
sikorešno
balaješno
fokatešno
noj buta gumpi trumpi soj.

Verba gonili soni kropši
glupni pupni —

— voturila.
Gastro šur
flostra mur
tosini bakli poži
torom vuhit
ve vuhit a maržin.

Ligoca oj
oj ligoca
é buto mar
é buto marko
é buto marko kocinato
tručo bučo flučo mučo

sagato zomka ben
jebenti kurko sila
o foma dojdí
pa se smili
kartola pleksi
kokotna čila trosi
opanti škarpa mudi
opanti džibi e mumibi
debelibi kuriban.

Tovužno mea strupek jom
a gropno fost šoškušas
džiščić šušon šoštri
leopošči boščorošč.

Opošč štod štodaš
no šurpi šo donoš pekoš
šom šom šom
kuri faši pok pok pok

V.

Citati iz Frana Kadilnika

Prvega avgusta sem se podal iz Kranja na Triglav s profesorjem Francetom Globočnikom. Najela sva šestovo hčer Rozalo in deklo Mino.

»In iz pet grl zadonijo dobro-klici.« (Tu je govora o žgancih).

»Z Globočnikom se ujameva in poljubiva; s solzami v očeh se vsi na kolena vržemo. Boga z molitvijo zahvalimo, da nas je srečne obvaroval. Zdaj okrog sebe gledati je bilo prvo. Kakor daleč oči neso, vse je niže, samo mi, ki smo na vrhuncu bili, jaz za pet čevljev, Lorenc nekoliko linij več, oča Joža še več, in Globočnik blizu šest čevljev viši od Triglava.« (Planinski vestnik 1898, str. 75)

Literatura:

Dr. Josip Ciril Oblak — Golica in Kadilnikova kočá (Lj. 1905)